

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BIH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

Sažetak

Prvo zakonsko uređenje računovodstva osiguravajućih društava počelo je još 1978. godine, da bi vremenom direktive bile mijenjane s potrebama usklađivanja prikazivanja finansijskih informacija osiguravatelja.

Posljednja direktiva Solvency II predstavlja zakonodavni okvir ukupnog poslovanja društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Evropskoj uniji. Stupila je na snagu početkom 2016. godine. Iako nije isključivo računovodstvena direktiva, putem bilansa uvela je tržišno konzistentno vrednovanje imovine i obaveza, s ciljem adekvatnog kapitaliziranja uzimajući u obzir sve preuzete rizike, što bi rezultiralo željenom profitabilnošću.

Prva Uredba o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda donesena je 2002. godine. Imala je za cilj usvajanje i upotrebu međunarodnih računovodstvenih standarda u zajednici radi usklađivanja finansijskih podataka, a u svrhu osiguravanja visokog stepena transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja, te tako i učinkovitog funkcionisanja tržišta kapitala zajednice i unutrašnjeg tržišta. Međunarodne računovodstvene standarde razvio je Komitet za međunarodne računovodstvene standarde, čija je namjera bila razvoj jedinstvene skupine svjetskih računovodstvenih standarda. Bosna i Hercegovina kao članica Međunarodne asocijacije računovođa dužna je primjenjivati međunarodne računovodstvene standarde.

U radu ćemo obraditi nastanak regulativa koje uređuju računovodstvo i finansijsko izvještavanje osiguravajućih društava, poziciju Bosne i Hercegovine u međunarodnim računovodstvenim organizacijama, te njenu spremnost za primjenu svih EU računovodstvenih propisa osiguravatelja.

Ključne riječi: računovodstvo, direktive, uredbe, Solvency II, bilansi, standardi

¹ Magistar ekonomije iz oblasti računovodstva i revizije, doktor pravnih nauka, ovlaštenu interni revizor za finansijske institucije i javni sektor, član Udruženja internih revizora BiH, Sarajevo, priznatog kao INSTITUT INTERNIH REVIZORA u BiH kod IIA Global

1. Uvod

Kako je osiguravajuća industrija specifična po svome poslovanju, bilo je nužno donijeti direktive o računovodstvu za osiguravatelje. Zakonsko uređenje računovodstva osiguravajućih društava počelo je još davne 1978. godine, da bi vremenom direktive bile usklađivane s potrebama prikazivanja finansijskih informacija osiguravatelja.

Bila je nužna uporedivost finansijskih pozicija u bilansu stanja i bilansu uspjeha za pravilno razumijevanje finansijskog položaja društva za osiguranje. Objavljivanje sadašnje vrijednosti ulaganja je bilo obavezno, u bilješkama uz finansijske izvještaje, koje je bilo propisano isključivo u svrhu uporedivosti i transparentnosti finansijskih izvještaja osiguravatelja i nije trebalo voditi do promjena u poreznom tretmanu društava za osiguranje.

Posljednja direktiva Solvency II, koja je na snazi, predstavlja zakonodavni okvir ukupnog poslovanja društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Evropskoj uniji, a stupila je na snagu početkom 2016. godine. Ovo nije isključivo računovodstvena direktiva, ali je putem bilansa uvela tržišno konzistentno vrednovanje imovine i obaveza, temeljeno na cjelovitom pristupu bilansnim pozicijama kako bi na taj način društvo postalo adekvatno kapitalizirano s obzirom na sve preuzete rizike kojima su bilansne pozicije izložene, te bi na taj način prilagodilo željenu profitabilnost vlastitoj izloženosti riziku. Ova direktiva izgrađena je na tri međusobno podupiruća stuba čiji je konačni cilj uspostava nadzornog okvira koji se temelji na ekonomskim kriterijima i kriterijima procjene rizika.

Bosna i Hercegovina kao članica Međunarodne asocijacije računovođa dužna je primjenjivati međunarodne računovodstvene standarde, ali kao nečlanica Evropske unije još uvijek nije implementirala direktive Evropske unije u svoje zakonodavstvo. Primjena međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja MSFI 17 – ugovori o osiguranju počinje sa 01. 01. 2023. godine.

2. Direktive EU o računovodstvu osiguravajućih društava

Prvo zakonsko uređivanje računovodstva osiguravajućih društava počelo je 1978. godine s direktivom pod nazivom Fourth Council Directive 78/660/EEC, odnosno Četvrta direktiva Vijeća, koja je donesena 25. 07. 1978. godine na temelju člana 54, stav 3. točke (g) Ugovora o godišnjim finansijskim izvještajima za određene vrste trgovačkih društava (Treaty on the annual accounts of certain types of companies 78/660/EEZ).²

Nekoliko godina kasnije, 1983. godine, donesena je Seventh Council Directive –

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A31978L0660>, (03. 08. 2022.)

Consolidated accounts, odnosno Sedma direktiva Vijeća od 13. 06. 1983. godine na temelju član 54, stav 3. tačke (g) Ugovora o konsolidiranim finansijskim izvještajima (83/349/EEZ).³

Direktiva Vijeća od 8. 12. 1986. godine o godišnjim finansijskim izvještajima i konsolidiranim finansijskim izvještajima banaka i drugih finansijskih institucija (86/635/EEZ) donesena je kako bi se primjena ograničila na one finansijske institucije koje imaju jedan od pravnih oblika navedenih u Direktivi 78/660/EEZ.⁴

Treća Direktiva životnog osiguranja je nastala kao rezultat nezadovoljstva činjenicom da se u prethodnoj regulativi nije definiralo izdavanje licence za bavljenje jednom vrstom osiguranja.⁵ Također, obim prezentiranih informacija je varirao od jedne zemlje članice EEZ-a do druge. Neke zemlje su analitičke pokazatelje bilansa osiguravatelja prikazivale vrlo transparentno, dok u nekim zemljama princip izvještavanja i objave podataka nije uopće bio preciziran.⁶ S obzirom na to da je osnovna težnja bila uspostavljanje jedinstvenog tržišta, pribjegli se uvođenju treće direktive pod nazivom Council Directive 91/674/EEC of 19 December 1991 on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings⁷, odnosno Direktiva Vijeća od 19. 12. 1991. godine o godišnjim finansijskim izvještajima i konsolidiranim finansijskim izvještajima društava za osiguranje (91/674/EEZ).⁸

Direktiva je donesena kako bi se, s obzirom na specifičnu prirodu osiguravateljne industrije, nerealizovani dobiti i gubici uzimali u obzir u bilansu uspjeha. Donesena je zbog uporedivosti finansijskih pozicija u bilansu stanja, jer se za pravilno razumijevanje finansijskog položaja društva za osiguranje morala objaviti sadašnja vrijednost ulaganja kao i njihova vrijednost temeljena na načelu nabavne cijene ili troškova proizvodnje, objavljivanje sadašnje vrijednosti ulaganja bilo je obavezno u bilješkama uz finansijske izvještaje, a bilo je propisano isključivo u svrhu uporedivosti i transparentnosti finansijskih izvještaja društava za osiguranje i nije trebalo voditi do promjena u poreznom tretmanu društava za osiguranje.⁹

Ako bi se uporedila transparentnost i usaglašenost principa izvještavanja u neživotnom i životnom osiguranju u tom periodu, sa sigurnošću se može reći da je usaglašenost izvještavanja i transparentnost neživotnog osiguranja na puno

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A31983L0349>, (03. 08. 2022.)

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A31986L0635>, (03. 08. 2022.)

⁵ J. Selimović, „Aktuarski modeli i mjerenja solventnosti u životnim osiguranjima”, doktorska disertacija, Univerzitet u Sarajevu, Ekonomski fakultet, 2012, 106.

⁶ *Ibid.*, 107.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31991L0674>, (30. 12. 2022.)

⁸ *Ibid.*, 106.

⁹ Direktiva 91/674/EEZ

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

višem nivou u odnosu na principe životnog osiguranja. S obzirom na uočene probleme inicijalni tekst posljednje Direktive je predložen još 1986. godine ali je usvojena tek krajem 1991. Direktiva se sastoji od 72 člana i priloga. Neke odrednice su preuzete iz prethodnih direktiva, direktive 4 i direktive 7, a ako direktiva iz 1991. godine ne precizira tačno pojedina pitanja, tada je bilo moguće koristiti prethodne direktive. U trećem dijelu direktive precizno su navedeni dijelovi bilansa stanja osiguravatelja (sastav aktive i pasive), u petom dijelu sastav bilansa uspjeha, dok su u sedmom dijelu navedeni principi vrednovanja relevantnih kategorija.

Jedan od načina procjene solventnosti osiguravatelja životnog osiguranja zasniva se na aktuarskoj ocjeni solventnosti. Baza aktuarske procjene je pokušaj da se kvantificira rizik gubitka kojem je izložen osiguravatelj, posebno njegova sredstva tehničkih rezervi, riziko kapitala i riziko osigurane sume. U tom kontekstu razvijene su direktive o solventnosti životnih osiguranja. Drugi način ocjene solventnosti je računovodstvena procjena imovine i obaveza osiguravatelja. Računovodstvena procjena se bazira na utvrđivanje fer vrijednosti obaveza osiguravatelja. S obzirom na pokušaje unificiranja metoda i tehnika obračuna od samog prepoznavanja ova dva naizgled različita, ali istovremeno vrlo kompatibilna koncepta, pokušavalo se doći do jedinstvenih metoda i tehnika ocjene solventnosti.¹⁰

Posebna pažnja u dijelu aktive bilansa stanja osiguravatelja je posvećena investicijama, a na strani pasive tehničkim rezervama. U bilansu uspjeha, osnovni prihodi su premije i povrati od ulaganja. Bilans uspjeha je podijeljen na tehnički i netehnički dio.¹¹

Dana 14. 06. 2006. godine donesena je Direktiva 2006/46/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća donesena o izmjeni Direktive Vijeća 78/660/EEZ o godišnjim finansijskim izvještajima za određene vrste trgovačkih društava, Direktive Vijeća 83/349/EEZ o konsolidiranim finansijskim izvještajima, Direktive Vijeća 86/635/EEZ o godišnjim finansijskim izvještajima i konsolidiranim finansijskim izvještajima banaka i drugih finansijskih institucija i Direktive Vijeća 91/674/EEZ o godišnjim finansijskim izvještajima i konsolidiranim finansijskim izvještajima osiguravajućih društava.¹²

Uredba (EZ) br. 1606/2002 Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. 05. 2002.

¹⁰ J.Selimović, „Aktuarski modeli i mjerenja solventnosti u životnim osiguranjima”, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2012, 106.

¹¹ *Ibid.*, 107.

¹² <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/46/oj/?locale=hr>, (04. 08. 2022.) (Directive 2006/46/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 amending Council Directives 78/660/EEC on the annual accounts of certain types of companies, 83/349/EEC on consolidated accounts, 86/635/EEC on the annual accounts and consolidated accounts of banks and other financial institutions and 91/674/EEC on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings)

godine o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda donesena je s ciljem donošenja međunarodnih računovodstvenih standarda za primjenu u zajednici, kako bi nužno bili zadovoljeni osnovni zahtjevi pomenutih direktiva Vijeća, odnosno da njihova primjena rezultira istinitim i poštenim prikazom finansijskog stanja i poslovanja nekog društva – uzimajući ovo načelo u obzir u svjetlu navedenih direktiva Vijeća, podrazumijevajući strogu usklađenost sa svakom pojedinom odredbom tih direktiva, te u konačnici da se raspolože kvalitetnom informacijom koja je neophodna da bi finansijski izvještaji bili od koristi korisnicima.¹³

Pravni okvir Solvency II, koji je načelno predstavljen u Direktivi 2009/138/EZ o pokretanju i obavljanju poslova osiguranja i reosiguranja (Okvirna direktiva), usvojenoj dana 25. 11. 2009. godine, povezuje se s do sada najvećim izmjenama propisa otkako se provodi pravni postupak usklađivanja zakonodavstva u području osiguranja i reosiguranja.¹⁴

Ova direktiva zamijenila je Solvency I koji nije podsticao osiguravatelje na adekvatno upravljanje rizicima. Kao rezultat, osiguravatelji života u nekim državama članicama mogle su nastaviti nuditi dugoročne garancije, koje su bile znatno iznad novih tržišnih stopa. Kvantitativnom aspektu nadzora pridavala se velika važnost, ali ne i kvalitativnom. Iskustvo je pokazalo da poslovanje osiguravatelja češće može dovesti do finansijskog poremećaja, kao stečaja i likvidacije, ili nesolventnosti zbog nedostatka odgovarajućeg upravljanja nego zbog nedostatka kapitala.¹⁵

Prema Solvency II direktivi od društava za osiguranje se traži da pripremaju ekonomski bilans. To znači da u bilansu osiguravajuća društva moraju prezentirati marginu rizika uz najbolje diskontirane procjene. Granica rizika treba osigurati da društvo, ako se nalazi u teškoćama ili je na stečajnom pragu, može privući treću stranu, koji će preuzeti portfelj osiguranja. Ranije evropske direktive kontrolisale su solventnost putem kapitalnih zahtjeva, uključujući razumnu procjenu obaveza, kako bi zaštitili potrošača. Dva društva s istom aktivom i pasivom mogli su imati iste kapitalne zahtjeve, bez obzira na činjenicu da jedna od njih kvalitetnije upravlja rizicima. Novi pristup je omogućio bolje prilagođavanje strukturi kapitala društava za osiguranje u profilu rizika, što bi trebalo rezultirati smanjenjem potrebnog kapitala.¹⁶

Direktiva Solvency II u svom uvodnom dijelu jasno naglašava da standardi

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32002R1606>, (04. 08. 2022.)

¹⁴ M. Grgić, „Harmonizacija propisa iz područja osiguranja i reosiguranja putem pravnog okvira solventnosti II“, *ZPR 2*, 2013, 162.

¹⁵ P. Marano/M. Siri, *Insurance regulation in European Union*, Palgrave Macmillan, Milan, 2017, 315.

¹⁶ S. Gashi/A. Berisha, „Spremnost i sposobnost zemalja u regiji za implementaciju Solventnosti II, Direktive 2009/138/EU na tržište osiguranja“, *28. susret osiguravača i reosiguravača*, 2017, 165.

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

vrednovanja za potrebe nadzora trebaju u najvećoj mogućoj mjeri biti usklađeni s međunarodnim kretanjima u području računovodstva kako bi se ograničilo administrativno opterećenje društvima za osiguranje i reosiguranje. Društva trebaju upotrebljavati tržišno orijentisanu metodu vrednovanja, kako bi se osiguralo da se imovina i obaveze vrednuju po iznosu za koji bi se mogle razmijeniti u slučaju imovine, odnosno u slučaju obaveza prenijeti ili namiriti između dobro obaviještenih voljnih strana u transakciji po tržišnim uvjetima. Međutim, ako društvo upotrebljava metode koje nisu usklađene s tržišnim pristupom, tada ih je za potrebe solventnosti potrebno uskladiti na fer vrijednost.¹⁷

Drugim riječima, metode vrednovanja imovine i obaveza za potrebe ekonomskog bilansa usklađene su s međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI), ali samo ako se imovina i obaveze vrednuju po fer vrijednosti. Budući da MSFI dopušta i druge metode koje nisu tržišno orijentisane, one se ne primjenjuju za potrebe vrednovanja u ekonomskom bilansu. Izvještaj o finansijskom položaju sastavljen je u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardima te predstavlja temeljno polazište za sastavljanje ekonomskog bilansa. Solvency II je kroz ekonomski bilans doprinijela boljem prepoznavanju i upravljanju rizicima na strani aktive i pasive, većoj kvaliteti kapitala koji odražava stvarni profil rizičnosti društva, optimizaciji portfelja osiguranja, transparentnosti izvještavanja i time većoj komparabilnosti i konkurentnosti na evropskom tržištu osiguranja, ali i na tržištima ostalih finansijskih institucija.¹⁸ Primjena Direktive Solvency II u zemljama članicama počela je 01. 01. 2016. godine.

3. Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja

Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) razvio je Komitet za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Committee – IASC), čija je namjera bila razvoj jedinstvene skupine svjetskih računovodstvenih standarda. Odbor je 01. 04. 2001. godine restrukturiran i preimenovan u Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Board – IASB), te je buduće međunarodne računovodstvene standarde preimenovao u Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja (International Financial Reporting Standards – IFRS).¹⁹

¹⁷ T. Babić, „Obilježja ekonomske bilance društva za osiguranje sukladno Regulativi Solventnost II“, *Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Hrvatski dani osiguranja 2018*, 45.

¹⁸ *Ibid.*, 58.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32002R1606>, (21. 08. 2022.)

Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja i Međunarodni računovodstveni standardi (International Financial Reporting Standards – IFRS i International Accounting Standards – IAS) predstavljaju globalni model za standardizovanje finansijskih izvještaja, odnosno njima se usklađuju različiti računovodstveni pristupi, metode i bilješke zbog ujednačavanja aktuelne računovodstvene prakse i prema zahtjevima globalnog finansijskog tržišta, kao i specifičnostima nacionalnih zakonodavstava, posebno u domenu harmonizacije poreskih sistema, a u funkciji obezbjeđenja preduvjeta za pozitivne tokove privrednog razvoja. Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja omogućavaju veću sigurnost investitorima u protoku kapitala na globalnom nivou.²⁰

Međunarodni računovodstveni standardi odraz su težnje za harmonizacijom računovodstvene regulative širom svijeta. Finansijsko izvještavanje, tokom dužeg vremenskog razdoblja, doživjelo je temeljite promjene s ciljem stvaranja kvalitetnijih finansijskih izvještaja u skladu sa zahtjevima modernog računovodstva i prihvaćenim standardima finansijskog izvještavanja. Potreba za izjednačavanjem bilansnih pozicija u sastavljanju, prezentiranju i objavljivanju finansijskih izvještaja stvorila se kao obaveza kako se na međunarodnoj sceni postigao određeni stepen harmonizacije i standardizacije finansijskog izvještavanja.²¹

Evropski parlament i Vijeće donijeli su 19. 05. 2002. godine Uredbu o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda.²² Ova Uredba ima za cilj usvajanje i upotrebu međunarodnih računovodstvenih standarda u zajednici radi usklađivanja finansijskih podataka koje trgovačka društva prikazuju, a u svrhu osiguravanja visokog stepena transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja, pa tako i učinkovitog funkcionisanja tržišta kapitala zajednice i unutrašnjeg tržišta.²³ Prema ovoj uredbi, „međunarodni računovodstveni standardi” znače: međunarodni računovodstveni standardi (MRS), međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (IFRS) i odgovarajuća tumačenja (tumačenja SIC-IFRIC), naknadne izmjene tih standarda i odgovarajućih tumačenja, kao i budući standardi i odgovarajuća tumačenja koja izda ili usvoji Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB).²⁴

Međunarodni računovodstveni standardi mogu biti usvojeni isključivo ako nisu protivni načelu iz člana 2, stav 3. Direktive 78/660/EEZ²⁵ i člana 16, stav 3.

²⁰ J. Cvijić, „Povezanost između računovodstvenih standarda, pravnog okvira i kvaliteta finansijskih izvještaja“, *Pravo – teorija i praksa*, 01-3/2017, 55, fn Šipovac R.

²¹ J. Piljić, „Harmonizacija finansijskog izvještavanja“, *Pravo i finansije*, 04/202

²² L 243/1UREDBA (EZ) br. 1606/2002 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

²³ Član 1. Uredbe

²⁴ Član 2. Uredbe

²⁵ Četvrta direktiva Vijeća, Ugovor o godišnjim finansijskim izvještajima za određene vrste trgovačkih društava (78/660/EEZ)

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

Direktive 83/349/EEZ²⁶, te ako pridonose evropskom javnom dobru, i ako zadovoljavaju kriterije razumljivosti, važnosti, pouzdanosti i uporedivosti koji se traže od finansijskih podataka potrebnih za donošenje privrednih odluka i procjenu upravljanja.²⁷

Uredba (EZ) br. 1126/2008 o usvajanju određenih međunarodnih računovodstvenih standarda donesena je 2008. godine u skladu s prethodnom Uredbom (EZ) br. 1606/2002. Njome se utvrđuju međunarodni računovodstveni standardi (MRS) koje je usvojila EU. Prema uporednoj uredbi Uredba (EZ) br. 1606/2002 – Međunarodni računovodstveni standardi, sva uvrštena društva u Evropskoj uniji, uključujući banke i osiguravajuća društva, moraju pripremiti svoje konsolidirane finansijske izvještaje u skladu s tim zahtjevima.²⁸

Evropska komisija nakon savjetovanja s računovodstvenim regulatornim odborom odlučuje o primjenjivosti međunarodnih računovodstvenih standarda u Evropskoj uniji i objavljuje uredbu o izmjeni svaki put kad EU odobri novi standard koji izdaje Odbor za međunarodne računovodstvene standarde.²⁹

Različiti međunarodni standardi usvojeni su brojnim uredbama o izmjeni. To uzrokuje pravnu nesigurnost i poteškoće u ispravnoj primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda u zajednici. Radi pojednostavljenja zakonodavstva zajednice o računovodstvenim standardima, primjereno je s ciljem jasnoće i transparentnosti objediniti standarde iz Uredbe (EZ) br. 1725/2003 i akata o njezinoj izmjeni u jedinstveni tekst.³⁰ Standardi koji su primjenjivani prema ranijoj uredbi ostali su na snazi ukoliko se nisu desile izmjene istih, što je i vidljivo iz datuma stupanja na snagu.³¹

U osiguravajućim društvima međunarodni računovodstveni standardi zahtijevaju da se kroz ALM (Asset Liability Management) okvir identifikuju i opišu najznačajniji rizici, koji proističu iz aktive i pasive i da se uspostave efikasne procedure upravljanja aktivom i pasivom, radi usklađivanja sredstava i obaveza. Način uspostavljanja procedura ALM-a zavisi u prvom redu od veličine društva, broja zaključenih ugovora o osiguranju, vrijednosti prodaje, broja zaposlenih i sl. Kod većih osiguravajućih društava ključnu ulogu u objedinjavanju ALM procesa ima najviši menadžment. Uobičajeno je formiranje posebne organizacione jedinice zadužene za ALM okvir, za razliku od manjih društava u kojima se ova

²⁶ Sedma direktiva Vijeća, Ugovor o konsolidiranim finansijskim izvještajima (83/349/EEZ)

²⁷ Član 3. Uredbe

²⁸ http://publications.europa.eu/resource/cellar/5bca63af-a0a1-11e9-9d01-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1, (15. 08. 2022.)

²⁹ http://publications.europa.eu/resource/cellar/5bca63af-a0a1-11e9-9d01-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1, (15. 08. 2022.)

³⁰ Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008

³¹ Detaljnije se može pogledati u Uredbi (EZ) br. 1126/2008

strategija provodi u funkciji upravljanje rizicima.³² Iz navedenog se vidi koliko je u osiguravajućim društvima neophodna međusektorska saradnja, kako bi se ispoštovale sve propisane procedure, od računovodstva, aktuarstva, upravljanja rizicima.

Tijelo koje se bavi jačanjem globalne računovodstvene profesije je Međunarodna asocijacija računovođa (International Federation of Accountants – IFAC). Osnovana je 1977. godine u Münchenu na 11. svjetskom kongresu računovođa.³³ Članstvo u IFAC-u globalno je prepoznato obilježje visokokvalitetne profesionalne računovodstvene organizacije. Članstvo u IFAC-u jasno daje do znanja organizacijama javnog i privatnog sektora na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini da regionalne računovodstvene organizacije imaju kredibilitet, sposobnost i relevantnost.

Budući da zahtjevi za članstvo uključuju usvajanje međunarodnih standarda i podržavanje implementacije, članstvo u IFAC-u također pokazuje stručnost profesionalne računovodstvene organizacije i posvećenost međunarodnim standardima, najboljim praksama i služenju javnom interesu. IFAC trenutno broji više od 175 organizacija članica u više od 130 jurisdikcija – što predstavlja više od 3 milijuna profesionalnih računovođa širom svijeta.

3.1. Članstvo BiH u međunarodnim računovodstvenim organizacijama

Na teritoriju Bosne i Hercegovine postoje dva saveza, koji su zasebno dobili članstvo u IFAC-u:

1. Savez računovođa i revizora Republike Srpske,
2. Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika Federacije Bosne i Hercegovine.³⁴

Savez računovođa i revizora Republike Srpske osnovan 1996. godine, sa sjedištem u Banjoj Luci. U skladu s programskim opredjeljenjima i zakonskim obavezama, savez vrši intenzivnu aktivnost na planu sprovođenja svoje osnovne djelatnosti kroz edukaciju članstva, radi na prevođenju, objavljivanju, tumačenju i primjeni Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda

³² V. Vujović, „Upravljanje rizikom u osiguravajućim kompanijama“, doktorska disertacija, Univerzitet Sigmund Beograd, 2016, 56.

³³ <https://www.ifac.org/who-we-are/our-purpose>, (15. 08. 2022.) Ciljevi ove asocijacije su sljedeći:

- Razvoj visokokvalitetnih međunarodnih standarda za reviziju i uvjeravanje, računovodstvo u javnom sektoru, etiku i obrazovanje za profesionalne računovođe te podržavanje njihovog usvajanja i korištenja;
- Saradnja među tijelima članicama;
- Saradnja s drugim međunarodnim organizacijama;
- Služi kao međunarodni glasnogovornik računovodstvene profesije.

³⁴ <https://www.ifac.org/who-we-are/membership>, (15. 08. 2022.)

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

revizije. Savez računovođa i revizora Republike Srpske 2004. godine postao je pridruženi član IFAC-a (International Federation of Accountants), što je bio uvod u pristupanje globalnoj zajednici profesionalaca iz oblasti računovodstva i revizije, da bi 2010. godine bio primljen u punopravno članstvo. Savez računovođa i revizora Republike Srpske je primljen 2015. godine u punopravno članstvo Evropske federacije računovođa (fr. FEE – Fédération des Experts-comptables Européens, engl. Federation of European Accountants/Accountancy Europe).³⁵ Evropska federacija računovođa je profesionalna asocijacija koju čine profesionalna računovodstvena tijela iz evropskih zemalja. Ima za cilj razvijati računovodstvenu profesiju kako bi profesionalne računovođe svojim radom doprinijele učinkovitosti evropske privrede.³⁶

Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika Federacije Bosne i Hercegovine (SRRiF-FBiH) je nevladino, neprofitno, strukovno udruženje certificiranih računovodstvenih tehničara, certificiranih računovođa, ovlaštenih revizora kao i ostalih knjigovodstvenih, računovodstvenih, revizijskih, finansijskih radnika i drugih srodnih zanimanja u Federaciji Bosni i Hercegovini sa sjedištem u Mostaru.³⁷

Od 2016. godine SRRiF-FBiH je postao punopravni član IFAC-a. Kroz članstvo u IFAC-u, SRRiF-FBiH, promiče misiju IFAC-a, odnosno služenje javnom interesu kroz jačanja svjetske računovodstvene profesije i pridonosenje razvoju jakih međunarodnih ekonomija uspostavljanjem i promovisanjem privrženosti visoko kvalitetnim profesionalnim standardima, potpomaganju međunarodnog ujednačavanja takvih standarda i iznošenjem problematike koja je u javnom interesu gdje je profesionalna stručnost najrelevantnija. SRRiF-FBiH je 16. 12. 2015. godine postao punopravni član i FEE/AE.

Osim entitetskih saveza, koji su punopravne članice IFAC-a, na nivou Bosne i Hercegovine postoji Komisija za računovodstvo i reviziju BiH. To je državno tijelo, čije se ovlasti zasnivaju na Zakonu o računovodstvu i reviziji BiH iz 2004.

³⁵ <http://www.srrs.org/?strana=onama&jezik=lat>, (18. 08. 2022.)

³⁶ <http://www.srr-fbih.org/onama-3>, (18. 08. 2022.)

³⁷ Osnovni zadaci SRRiF-FBiH su:

- radi na prijevodu, objavi i podizanju svijesti o važnosti implementacije standarda kao i svih pratećih uputa, objašnjenja i smjernica Međunarodne federacije računovođa (International Federation of Accountants – IFAC) i Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (International Accounting Standards Board – IASB) i drugih nadležnih tijela;
- osiguravanje stručne obuke, testiranja i certificiranja svojih članova, kao i licenciranja u skladu sa standardima i smjernicama nadležnih međunarodnih organizacija i tijela u ovoj oblasti;
- osiguravanje kontinuiranog profesionalnog razvoja profesionalnih računovođa;
- provođenje ostalih aktivnosti i nadležnosti profesionalnog računovodstvenog tijela.

godine³⁸ i entitetskim zakonima o računovodstvu i reviziji.³⁹

Komisiju, kao pravnu osobu, osnovala su profesionalna tijela iz svakog od entiteta i Savjet ministara BiH, imenovanjem specijalnog međunarodnog savjetnika. Čini je sedam članova, po tri iz entiteta i jedan iz Brčkog distrikta BiH.

Članovi komisije u principu moraju biti članovi Međunarodne federacije računovođa (IFAC), u potpunosti implementirati Stav o obavezama članica IFAC-a, implementirati i pridržavati se IFAC-ovog Etičkog kodeksa za profesionalne računovođe.

Komisije ima ulogu da prevodi i objavljuje standarde, prateća uputstva, objašnjenja i smjernice i načela profesionalne etike, utvrđuje kriterije i donosi jedinstveni program kvalifikacija, obuke, testiranja, certifikacije i licenciranja za računovodstvenu profesiju, koji je u potpunosti usaglašen sa standardima i smjernicama IFAC-a i koji se primjenjuje na cijeloj teritoriji BiH, te nadgleda njegovo provođenje u entitetima i Brčko distriktu, nadgleda provođenje jedinstvenog programa obuke, nadgleda procedure licenciranja i certificiranja članova računovodstvene profesije, te inicira i koordinira aktivnosti za uspostavljanje zajedničkog profesionalnog tijela na razini BiH. Nabrojane aktivnosti komisija obavlja sama ili može ovlastiti pojedine članove odnosno entitetske saveze da ih obavljaju.⁴⁰

Zakon o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine nalaže da se na cijeloj teritoriji BiH primjenjuju:

1. Računovodstveni standardi: Međunarodni računovodstveni standardi (IAS), odnosno Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (IFRS) i Prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB).

2. Standardi revizije i načela profesionalne etike profesionalnih računovođa i revizora: Međunarodni standardi revizije (ISA), Kodeks etike za profesionalne računovođe i Prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Međunarodna federacija računovođa (IFAC).

Standardi iz ovog člana obuhvataju i standarde, uputstva, objašnjenja, smjernice i načela koje IFAC i IASB donesu nakon stupanja na snagu zakona.⁴¹

U Republici Srpskoj su propisi iz oblasti računovodstva i revizije usaglašeni u potpunosti sa međunarodnim.⁴²

³⁸ Zakon o računovodstvu i reviziji BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 42/04)

³⁹ Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH („Službene novine FBiH“, br. 83/09), zamijenjen novim Zakonom o računovodstvu i reviziji FBiH („Službene novine FBiH“, br. 15/21), Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 94/15)

⁴⁰ <https://www.komisija-rrbih.org/srr/hr/o-nama>, (20. 08. 2022.)

⁴¹ Član 2. Zakona o računovodstvu i reviziji BiH

⁴² Član 2, alineja 15. Zakona o računovodstvu i reviziji RS: Međunarodni računovodstveni standardi (IAS), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (IFRS), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja za male i srednje entitete (IFRS for SMEs), Međunarodni

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

U Federaciji BiH je, bez izmjena, Zakon o računovodstvu i reviziji bio na snazi od 2009. do 2021. godine. Stupanjem na snagu novog zakona⁴³, Federacija BiH je uskladila računovodstvene propise koji se primjenjuju u oblasti računovodstva i revizije s evropskim⁴⁴, te propise u pogledu razvrstavanja pravnih lica⁴⁵. Novine u zakonu fokusirane su u najvećoj mjeri na unapređenje kvaliteta finansijskog izvještavanja, što se postiže prilagođavanjem računovodstvenih pravila ekonomskoj snazi i veličini pravnih subjekata, te na uspostavljanje efikasnog sistema kontrole kvaliteta rada u reviziji, kao i sistema nadzora nad revizijom, što bi u konačnici trebalo doprinijeti boljem kvalitetu revizorskih izvještaja na trajnoj osnovi. Ovim zakonom ograničeno je obavljanje računovodstvenih djelatnosti samo na uposlenike, druga pravna lica i poduzetnike⁴⁶. Članom 32. alineja 3) propisano je da su za vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje finansijskih izvještaja odgovorna kvalificirana lica koja su zaposlena u pravnom licu iz stava 2. alineja a)⁴⁷, odnosno kvalificirana lica koja su poduzetnici ili koja su zaposlena kod poduzetnika, što je u suprotnosti sa Zakonom o obrtu, koji dopušta obavljanje obrtničke djelatnosti, osim kao samostalnog, i kao dopunskog i dodatnog zanimanja⁴⁸. U Bosni i Hercegovini poduzetnicima nije dozvoljeno obavljati istovremeno neku drugu srodnu djelatnost s računovodstvenom, što je prema presudi C-384/18 u evropskoj regulativi dopušteno.

standardi revizije (ISA), Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (IPSAS), Međunarodni standardi vrednovanja (IVS), Međunarodni standardi za profesionalnu praksu interne revizije, Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje, Kodeks etike za profesionalne računovođe (u daljem tekstu: Kodeks) i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) i sva prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Međunarodna federacija računovođa (IFAC)

⁴³ Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH („Službene novine FBiH“ br. 15/21)

⁴⁴ Član 2, alineja s) Zakona o računovodstvu i reviziji FBiH: Međunarodni računovodstveni standardi (MRS), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (MSFI), Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja za mala i srednja preduzeća (MSFI za MSP), Međunarodni standardi revizije (MSR), Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (MRSJS), Konceptualni okvir za finansijsko izvještavanje, Kodeks etike za profesionalne računovođe i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice, koje donose Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (OMRS) i Međunarodna federacija računovođa (MFR).

⁴⁵ Preporuka Komisije od 06. 05. 2003. godine vezano uz definiciju mikro, malih i srednjih poduzeća, C(2003) 1422

⁴⁶ Član 32, alineja 2) Zakona o računovodstvu i reviziji FBiH

⁴⁷ Vođenje poslovnih knjiga i sačinjavanje finansijskih izvještaja pravno lice može povjeriti ugovorom, uz određenu naknadu: a) drugom pravnom licu koje je registrovano isključivo za pružanje knjigovodstvenih i računovodstvenih usluga i koje ima sve potrebne resurse za pravilno, kvalitetno i efikasno obavljanje tih usluga, te koje ima zaposlena kvalificirana lica koja su odgovorna za vođenje poslovnih knjiga i sačinjavanje finansijskih izvještaja i koja ispunjavaju i druge uslove utvrđene ovim zakonom i općim aktom pravnog lica

⁴⁸ Član 2. Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 75/21)

Presuda Suda od 27. 02. 2020. godine u predmetu C-384/18⁴⁹ povodom tužbe Evropske komisije protiv Kraljevine Belgije zbog „Povreda obaveze države članice – Član 49. UFEU-a – Usluge na unutrašnjem tržištu – Direktiva 2006/123/EZ – Član 25. stavci 1. i 2. – Ograničenja multidisciplinarnih računovodstvenih djelatnosti” odnosi se na (ne)spojivost računovodstvene djelatnosti kao agencije i posredovanja u osiguranju.

Direktiva 2006/123/EZ – član 25. stavci 1. i 2. propisuju da države članice osiguravaju da pružatelji ne podliježu zahtjevima koji ih obavezuju da obavljaju isključivo određenu, specifičnu djelatnost ili koji ograničavaju zajedničko ili partnersko izvođenje različitih djelatnosti. Međutim, takvim zahtjevima mogu podlijegati sljedeći pružatelji usluga:

- a) regulisane struke, ako su ti zahtjevi opravdani da se garantuje usklađenost s propisima koji uređuju profesionalnu etiku i ponašanje, a razlikuju se s obzirom na specifičnu prirodu svake struke, te ako su ti zahtjevi potrebni da bi se osigurala njihova nezavisnost i nepristranost;
- b) pružatelji usluga na području certificiranja, akreditacije, tehničkog nadzora, testiranja ili pokusa, ako su ti zahtjevi potrebni za osiguranje njihove nezavisnosti i nepristranosti.

2. Ako su multidisciplinarni djelatnosti između pružatelja iz tačaka a) i b) iz prethodnog stava ovlaštene, države članice osiguravaju sljedeće:

- a) sprečavanje sukoba interesa i nespojivosti između određenih djelatnosti;
- b) osiguranje potrebne nezavisnosti i nepristranosti za određene djelatnosti;
- c) međusobnu usklađenost propisa koji uređuju profesionalnu etiku i ponašanje za različite djelatnosti, a posebno u pogledu poslovne tajnosti.

Prema belgijskom pravu član 21. Etičkog kodeksa IPCF-a (code de déontologie de l’IPCF) Struka vanjskog računovođe IPCF-a nespojiva je s obrtničkom, poljoprivrednom ili trgovačkom djelatnosti, bez obzira na to obavlja li se direktno ili indirektno, pojedinačno ili povezano ili u društvu, u svojstvu samozaposlene osobe kao rukovodioca, upravitelja, direktora preduzeća ili člana javnog trgovačkog društva odnosno komplementara.

Za sljedeće se strukovne djelatnosti smatra da uvijek ugrožavaju nezavisnost i nepristranost vanjskog računovođe: djelatnosti posrednika ili zastupnika u osiguranju, agenta za nekretnine, osim djelatnosti upravitelja, i sve bankarske djelatnosti i djelatnosti finansijskih usluga za koje je potreban upis pri Agenciji za finansijske usluge i tržište kapitala (Autorité des Services et Marchés Financiers – FSMA).

Pošto se komisija nije složila s mišljenjem Kraljevine Belgije, podnijela je tužbu. Iako je tačno da se predmetna zabrana tiče isključivo strogo određenih djelatnosti, Kraljevina Belgija ipak ne potkrepljuje dovoljno svoju argumentaciju

⁴⁹<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=sprje%25C4%258Davanje%2Bpranj a%2Bnovca%2Bu%2Bosiguranju&docid=223848&pageIndex=0&doclang=HR&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=13728951#ctx1>

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

prema kojoj se postojanje sukoba interesa pretpostavlja u slučaju da računovođa IPCF-a obavlja zajedno i djelatnost agenta za nekretnine, posrednika u osiguranju ili bilo koje bankarske ili finansijske djelatnosti. Ako su te djelatnosti plaćene na temelju provizije čiji se iznos može pokazati višim od naknada dobivenih za računovodstvenu djelatnost, takva mogućnost postoji i u slučaju drugih djelatnosti koje nisu predmet slične zabrane i koje se mogu obavljati zajedno s računovodstvenom strukom IPCF-a pod uvjetom ishoda odobrenja u tom smislu.⁵⁰

Sud je presudio: “Time što je zabranila zajedničko obavljanje računovodstvenih djelatnosti i djelatnosti posrednika ili zastupnika u osiguranju, agenta za nekretnine ili bilo koje bankarske djelatnosti ili djelatnosti finansijskih usluga i time što je dopustila komorama Institutu za ovlaštene računovođe i porezne savjetnike (Institut professionnel des comptables et fiscalistes agréés) da zabrane zajedničko obavljanje računovodstvenih djelatnosti s bilo kojom obrtničkom, poljoprivrednom i trgovačkom djelatnosti, Kraljevina Belgija je povrijedila obaveze koje ima na temelju članka 25. Direktive 2006/123/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 12. 12. 2006. o uslugama na unutrašnjem tržištu i članka 49. UFEU-a.⁵¹

Dakle, prema navedenoj presudi, kako računovodstvene, tako i posredničke usluge u osiguranju mogu se obavljati s bilo kojim drugom obrtničkom, poljoprivrednom i trgovačkom djelatnosti.

4. MSFI 17 - Ugovori o osiguranju

Prema Uredbi (EZ) br. 1126/2008 Međunarodni standard finansijskog izvještavanja 4 – Ugovori o osiguranju ima za cilj utvrditi finansijsko izvještavanje o ugovorima o osiguranju za svaki subjekt koji izdaje takve ugovore (kao osiguravatelj) dok Odbor ne dovrši drugu fazu svog projekta o ugovorima o osiguranju. Ovaj MSFI posebno nalaže ograničenja poboljšanja računovodstva osiguravatelja u vezi s ugovorima o osiguranju i objavljivanje podataka kojima se određuju i objašnjavaju iznosi u finansijskim izvještajima osiguravatelja, koji proizlaze iz ugovora o osiguranju, te kojima se pomaže korisnicima tih finansijskih izvještaja da razumiju iznos, vrijeme i neizvjesnost budućih novčanih tokova od ugovora o osiguranju.⁵²

Iz uredbe se može zaključiti da je ovaj standard trebao biti privremenog karaktera. Postojeće računovodstvo ugovora o osiguranju zahtijeva velike promjene. Suviše je kompleksno za razumijevanje zbog raznovrsne orijentacije

⁵⁰Evropski sud pravde - C-384/18

⁵¹Evropski sud pravde - C-384/18

⁵² Cilj MSFI 4, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32008R1126>, (11. 07. 2022.)

osiguravajućih društava, velike raznolikosti računovodstvenih modela za različite vrste ugovora, neadekvatne procjene za dugotrajne ugovore zato što su parametri određeni i zaključani na početku ugovora, malo informacija o ekonomskim vrijednostima ugrađenih opcija i garancija, kamatnih stopa baziranih na osnovu procjene povrata iz investicija utvrđene na početku ugovora i nedostatka diskontovanja obaveza neživotnog osiguranja.⁵³

IASC (International Accounting Standards Committee - Komitet za međunarodne računovodstvene standarde) je još 1997. godine osnovao Komisiju za upravljanje projektom koji je imao za cilj da izvrši početne radove na projektu standarda za ugovore o osiguranju. U maju 2002. godine IASB (International Accounting Standards Board - Odbor za međunarodne računovodstvene standarde) je podijelio ovaj projekat u dvije faze. Prva faza je završena u martu 2004. godine izdavanjem zvanične verzije standarda MSFI 4 - Ugovori o osiguranju. Druga faza projekta je počela nekoliko mjeseci kasnije kada je Odbor osnovao radnu grupu da ga savjetuje na tom projektu. IASB je izdao radni dokument "Preliminarni stavovi o ugovorima o osiguranju" u maju 2007. godine. Tri mjeseca kasnije Američki odbor za finansijsko-računovodstvene standarde (engl. Financial Accounting Standards Board – FASB) pozvao je na izjašnjenje o tome da li da se FASB uključi u zajednički projekat s IASB-om da bi se razvio sveobuhvatan računovodstveni standard za ugovore u osiguranju. U 2008. godini FASB i IASB su se sporazumjeli da ga zajedno provedu. Tokom ljeta 2010. godine IASB je izložio nacrt "Ugovora u osiguranju", a FASB je izdao radni dokument "Preliminarni stavovi o ugovoru o osiguranju". U decembru 2010. godine su razmotrane povratne informacije dobijene tokom perioda predviđenog za komentare. IASB je 2011. godine proveo drugi krug testova na terenu za ocjenjivanje prijedloga koji su izloženi u nacrtu, da bi se bolje shvatilo kako predloženi pristupi funkcionišu u praksi, identifikovale smjernice tamo gdje je potrebna detaljnija implementacija, procijenili troškovi i benefiti predloženog pristupa i procijenilo koliko će predloženi pristup pomoći osiguravateljima u komunikaciji s korisnicima finansijskih izvještaja.⁵⁴

Kao rezultat prethodnih aktivnosti, IASB je izdao reviziju Nacrta ugovora u osiguranju u junu 2013. godine. IASB je nakon razmotranja povratnih informacija iz komentara, pisama i aktivnosti na terenu u martu 2014. godine počeo raspravu o revidiranom nacrtu Ugovora u osiguranju. U maju 2017. godine objavljena je zvanična verzija Standarda MSFI 17 – Ugovori o osiguranju.⁵⁵ Datum stupanja na snagu trebao je biti 01. 01. 2021. godine. Izmjene i dopune standarda proizašle su iz povratnih informacija iz industrije osiguranja, pa je prvobitni prolongirani datum stupanja od jedne godine, do 2022. godine, nakon

⁵³ B. Pavlović, "Šta posle Solventnosti II? IFRS 17 sledeći veliki izazov za osiguravače", *SORS*, 28. susret osiguravača i reosiguravača, 2017, 218.

⁵⁴ *Ibid.*, 222.

⁵⁵ B. Pavlović, „IFRS 17 sljedeći veliki izazov za osiguratelje“, *Svijet osiguranja*, 05/2017

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

rasprave ipak odgođen do 2023. godine.⁵⁶

Cilj MSFI 17 je osigurati visoku kvalitetu, razumljive, obavezne i globalno prihvaćene principe finansijskog izvještavanja, koji će rezultirati poboljšanjem transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja osiguravatelja. Model MSFI 17 pruža relevantne, kompletne informacije o promjenama u procjenama i transparentnosti izvještavanja ekonomske vrijednosti ugrađenih opcija i garancija. Ažurno mjerenje rizika jedno je od najvažnijih osobina modela, zbog toga što je neizvjesna obaveza veći teret osiguravatelju od izvjesne. Model odražava vremensku vrijednost novca, pa obaveze imaju različite vrijednosti ovisno o očekivanom datumu dospijea.

Tržišna konzistentna procjena modela daje objektivne informacije. Koherentan okvir prilagođen je različitim aktivnostima: procjeni rizika (hoće li se dogoditi osigurani slučaj) i riziku ulaganja (upravljanje dugoročnim kamatnim rizikom). Također podržava različite izvore zarada, zaštitu poslovanja, upravljanje imovinom i šire poslovanje.⁵⁷

I MSFI i Solvency II nastoje procijeniti ekonomsku situaciju osiguranja. Stoga je neophodno povezivanje dva ključna sistema. IASB pretpostavlja da je računovodstveni standard koji je usmjeren na interese investitora u velikoj mjeri zadovoljava potrebe za informacijama i drugih adresata.⁵⁸

Dok Solvency II uzima u obzir rizik na nivou jednogodišnjeg vremenskog horizonta, MSFI 17 zasnovan je na novčanim tokovima ispunjenja tokom njihovog životnog vijeka.⁵⁹ MSFI 17 uzima tradicionalni aktuarski stav o životnom riziku rezerve, ne jednogodišnji pogled kao Solvency II.⁶⁰ Tehnike koje se koriste za izračunavanje prilagođavanja rizika prema MSFI 17 mjere rizika primjenjuje se na raspodjelu diskontovanih novčanih tokova ostvarenja. Pojavljuju se sljedeće mjere kao prijedlozi:

1. VaR: rizična vrijednost („tehnika nivoa pouzdanosti“);
2. TVaR: Rizična vrijednost na kraju (uslovna procjena kraja);
3. PHT: Transformacija proporcionalnih opasnosti.⁶¹

Pristup troška kapitala također će biti popularan s obzirom na njegovu upotrebu za Solvency II, iako će se trošak kapitala prilagođavanja riziku prema MSFI 17 razlikovati od margina rizika troškova kapitala prema Solvency II.⁶²

Definicija ugovora je slična definiciji po MSFI 4 – Ugovori o osiguranju:

⁵⁶ J.Akram, *et.al.*, „Current Topics Paper 2020“, *Society of Actauris in Ireland*, 03/2020, 8.

⁵⁷ B. Pavlović, 221.

⁵⁸ H. Grundl/H. Perlet, *Solvency II & Risk management*, Gabler, Wiesbaden, 2005, 108.

⁵⁹ P.D. England/R.J. Verra/M.V. Wuthrich, „On the lifetime and one-year views of reserve risk, with application to IFRS 17 and SOLVENCY II risk margins“, *ScienceDirect*, 2018, 21.

⁶⁰ *Ibid*, 22.

⁶¹ *Ibid*, 23, fn 5

⁶² *Ibid*, 23.

„osiguravatelj prihvata značajan rizik osiguranja pristajući da plati naknadu ugovaratelju osiguranja ako neizvjesni budući događaj negativno utiče na ugovaratelja.“ Rizik osiguranja je svaki rizik, osim finansijskog rizika. Postoji opcija da se ne primjenjuje Standard o ugovoru o osiguranju za usluge s fiksnim naknadama ugovora koje ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju.“ MSFI 17 obuhvata investicione ugovore s diskrecionim učešćem i postoji opcija da se primjeni Standard o ugovoru o osiguranju i na ugovore s finansijskim garancijama. Četiri komponente ugovora o osiguranju mogu se izdvojiti:

1. osiguranje,
2. ugrađeni derivati,
3. posebne investicije,
4. posebna dobra i usluge.

Komponente u osiguranju će se mjeriti pomoću Standarda o ugovoru o osiguranju. Dio ugovora koji sadrži ugrađene derivate i posebne investicije mjerit će se pomoću Standarda o finansijskim instrumentima. Posebna dobra i usluge će se mjeriti pomoću Standarda za prepoznavanje prihoda.⁶³

Finansijsko izvještavanje predstavlja jednu od ključnih tema gdje se nastoji definisati struktura izvještajnih jedinica koje bi pravovremeno i u potpunosti prikazale sve relevantne pozicije bilansa stanja i uspjeha. Uz regulatorno izvještavanje, brojne izazove donosi i struktura internog izvještavanja gdje MSFI 17 donosi i promjenu ključnih pokazatelja uspješnosti poslovanja društva. Dakle, finansijsko izvještavanje doživljava strukturne promjene dolaskom novog standarda u osiguravajućoj industriji. Kako bi se potrebni izračuni proveli, preduvjet čini arhitektura IT sistema čiji je zadatak omogućiti dostupnost i integraciju podataka preventivno između računovodstva i finansija, s jedne strane, te aktuaara i rizika, s druge.⁶⁴

Format prezentacije prihoda u finansijskim izvještajima trebao bi biti usklađen između osiguravatelja i kompanija koje ne izdaju ugovore o osiguranju. U dijelu finansijskih izvještaja u kojima je prikazan operativni rezultat, on bi bio jednak приходima po ugovoru o osiguranju umanjjenima za nastale štete i troškove. Приходи и rashodi bit će priznati kao zarađena premija (ne kao primljena) i nastale štete (ne kao isplaćene). Investicijski rezultat bio bi jednak приходima od investicija umanjjenima za finansijske rashode.

Trenutno su prihodi osiguranja određeni ili kao fakturirana premija (dospjele premije), ili kao sadašnja vrijednost budućih premija (premija evidentirana u poslovnim knjigama). To je u suprotnosti s načelima prihoda u MSFI zbog toga što:

- prihodi se nedosljedno prikazuju u različitim osiguravajućim društvima,
- mogu uključiti elemente depozita,

⁶³ B. Pavlović, 223.

⁶⁴ H. Filipović, „IFRS 17 nije nešto s drugog sveta!“, *Svijet osiguranja*, 09/2018

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

– prihodi ne odražavaju vjerno rizike koji pripadaju svakom pojedinačnom razdoblju i

– mogu imati isti značaj jednokratne premije i premija koje se plaćaju u ratama. Novi standard postaviti će nova pravila za premije, koja će se priznavati na zarađenoj osnovi. Premija koja se odnosi na investicijske komponente bit će isključena iz premijskog prihoda. Prihodi od premije u obračunskom razdoblju predstavljat će kompenzaciju osiguravatelja zarađenu za pokriće u tom razdoblju. Predstavljanje rashoda finansija u bilansima na temelju troškova može smanjiti računovodstvene neusklađenosti s prihodima od odgovarajućih sredstava mjenjenih na temelju troškova. Postoje dva pristupa za određivanje rashoda finansija u bilansu uspjeha osiguravatelja:

1. Mjerenje na bazi troška – primjena pristupa efektivnog povrata za određivanje rashoda finansija u bilansu uspjeha. Različite verzije odgovaraju različitim ugovorima.
2. Povrat trenutnog razdoblja – troškovi finansija osiguranja u bilansu uspjeha eliminiraju knjigovodstveno neslaganje s predmetima koji se drže u bilansu uspjeha. To se može primijeniti samo za određene ugovore.

Standard novih ugovora o osiguranju pružit će bolji uvid u iznose koji su priznati u finansijskim izvještajima i prenijeti neke od postojećih iz MSFI 4, koji se odnose na rizike od izdavanja ugovora o osiguranju.⁶⁵

Evropsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA) objavilo je 19. 10. 2018. godine Dokument analize Međunarodnog računovodstvenog standarda finansijskog izvještavanja MSFI 17 – Ugovori o osiguranju. Zaključeno je da očekivani rast transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja osiguravatelja uz primjenu MSFI 17, te posljedično bolji uvid u poslovne modele osiguravatelja, mogu potencijalno poboljšati finansijsku stabilnost evropskog privrednog područja. Prema tome, EIOPA smatra da će se implementacija MSFI 17 pokazati korisnom za evropsko opće dobro. Tržišno-konzistentno i na rizicima utemeljeno mjerenje osiguravateljevih obaveza sadržano u okvirima MSFI 17 bolje prikazuje ekonomsku stvarnost. Navedeno stvara potporu za učinkovito upravljanje rizicima te omogućuje dioničarima važan uvid u poslovni model, izloženost i uspješnost društva.⁶⁶

4.1. Sličnosti i razlike između MSFI 17 I SOLVENCY II

Portfelj je definisan kao skupina ugovora izloženih sličnim rizicima

⁶⁵ <https://www.hanfa.hr/vijesti/eiopa-objavila-dokument-analize-msfi-17-ugovori-o-osiguranju/>, (22. 08. 2022.)

⁶⁶ https://www.eiopa.europa.eu/content/eiopa-analyses-benefits-ifs-17-insurance-contracts_en, (22. 08. 2022.)

kojima se upravlja kao jednim jedinstvenim portfeljem. MSFI 17 propisuje društvima raščlanjivanje portfelja na skupine ugovora o osiguranju koji su na samom početku štetni, profitabilni, ali sa značajnim rizikom da prerastu u štetne i drugi profitabilni ugovori.

Dalje raščlanjivanje navedenih skupina također je dopušteno, pri čemu se grupirati smiju samo ugovori izdani unutar dvanaestomjesečnog perioda ili nekog kraćeg razdoblja. Skupine se definišu na samom početku ugovora, te se kasnije ne mijenjaju. Jedna od bitnih odrednica mjerenja obaveza prema MSFI-ju 17 je prilagodba na osnovi rizičnosti, koja se mjeri i prikazuje odvojeno. Koncept prilagodbe nalikuje onome za određivanje marže za rizičnost, dijela tehničkih rezervi u kontekstu regulative Solvency II. Primjena sinergije u kombinaciji s kalkulacijama prema Solvency II doima se kao jeftino i brzo rješenje, ali ne nužno i optimalno u kontekstu upravljanja kapitalom.⁶⁷

Postoje određene sličnosti, ali i značajne razlike u području kojim se bavi MSFI 17 i Solvency II. MSFI 17 se odnosi na sve ugovore koji ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju, što zavisi od stepena značajnosti prenijetog rizika osiguranja. Solvency II se odnosi na cjelokupno poslovanje društva za osiguranje.⁶⁸

Sličnosti između dva okvira su sljedeće:

- Oba regulatorna okvira prvenstveno su utemeljena na upravljanju i procjeni rizika u poslovanju;
- Oba propisa koriste trenutnu procjenu imovine i obaveza;
- Za očekivane buduće novčane tokove, oba propisa koriste metodu najbolje procjene. Diskontna stopa se dobiva kao zbir stopa rizika i premije likvidnosti;
- Oba regulatorna okvira zahtijevaju od osiguravatelja transparentno objavljivanje relevantnih činjenica o izloženosti riziku, poslovnom učinku, finansijskoj snazi i njihovom finansijskom položaju. Solvency II propisuje obavezno kvartalno izvještavanje u propisanom obliku. Izvještavanje prema MSFI 17 postavlja strožije zahtjeve u pogledu transparentnosti i objavljivanja relevantnih činjenica o finansijskoj kreditnoj sposobnosti osiguravatelja. MSFI 17 pruža ažurirane informacije za sve ugovore o osiguranju. Pružit će i korisne informacije o trenutnoj i budućoj isplativosti ugovora o osiguranju. Otkrivanje razlika u profitabilnosti između ugovora o osiguranju pruža važne informacije o održivosti i budućoj profitabilnosti osiguravajućeg društva. Obavezno će se objaviti ažurirani podaci o očekivanoj sadašnjoj vrijednosti budućih novčanih tokova, o vrsti i obimu rizika ugovora o osiguranju, o načinima i razini njihovih ublažavanja (putem reosiguranja i suosiguranja), kao što će biti podaci o izloženosti osiguravatelja kreditnom, tržišnom i riziku likvidnosti, ugovornoj marži usluge i drugim relevantnim podacima. Te će informacije povećati

⁶⁷ <https://www2.deloitte.com/hr/hr/pages/audit/articles/ifrs-news-2017-6.html>, (30. 08. 2020.)

⁶⁸ B. Pavlović, 230.

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE OSIGURAVAJUĆIH DRUŠTAVA U BiH PREMA DIREKTIVAMA EU I MEĐUNARODNIM RAČUNOVODSTVENIM STANDARDIMA

transparentnost u izvještavanju o ugovorima o osiguranju i pružiti važne dodatne informacije investitorima i drugim donosiocima odluka.⁶⁹

Uspoređujući MSFI 17 i Solvency II uočavamo da koliko god postoje sličnosti, postoje i razlike i to u primarnim ciljevima i obimu ova dva okvira. MSFI 17 bavi se izvještavanjem prava i obaveza iz ugovora o osiguranju u kontekstu općeg svrhovitog finansijskog izvještavanja, odnosno izvještavanje o poziciji na finansijskom tržištu. Solvency II je utemeljen na riziku i fokusiran je na ukupan bonitetni nadzor osiguravatelja radi zaštite interesa osiguranika i korisnika. Kako bi postigli svoje ciljeve, oba okvira usvajaju osnovu mjerenja trenutne vrijednosti, s tim da postoje metodološke razlike. Solvency II primjenjuje bilansni pristup i usredotočen je na mjerenje obaveza osiguranja u određenom trenutku, dok MSFI 17 uključuje zahtjeve za mjerenje ugovora o osiguranju kao i računovodstveni tretman promjene nastalih sredstava i obaveza, bilo u bilansu (u obliku promjena prilagodbe rizika ili marže ugovornih usluga), u dobiti ili gubitku ili u ukupnoj sveobuhvatnoj dobiti. Drugim riječima, MSFI 17 bavi se i mjerenjima i izvještavanjem o učinku, dok se Solvency II usredotočuje samo na mjerenje. Oba okvira temelje se na trenutnom mjerenju (neizvjesnog) budućih novčanih tokova ugovora o osiguranju, ali polazeći od drugačijih perspektiva. I MSFI 17 i Solvency II temelje se na pristupu trenutne vrijednosti na osnovu tržišnih podataka. MSFI 17 usredotočuje se na pristup "ulaznog tipa" (novčani tokovi ispunjenja), dok se Solvency II fokusira na izlaznu vrijednost.⁷⁰

Ključne razlike između ova dva okvira su sljedeće:

- MSFI 17 reguliše na isti način računovodstvo svih ugovora o osiguranju, dok Solvency II reguliše cjelokupno poslovanje osiguravajućih društava;
- Solvency II usmjerena je na ispunjavanje zahtjeva za solventnim kapitalom, a kroz određivanje stope bez rizika, kao i likvidnu premiju;
- Solvency II propisuje uključivanje općih režijskih troškova u novčane, dok MSFI 17 propisuje samo uključivanja troškova koji proizlaze iz ispunjavanja obaveza iz ugovora o osiguranju;
- Solvency II prihvata pokrivenost troškova za sticanje, dok ih MSFI 17 ne prihvata;
- U MSFI 17, marža rizika mjeri se pomoću različitih pristupa s otkrivanjem stepena pouzdanosti, dok Solvency II koristi metodu troška kapitala. MSFI 17 omogućava osiguravatelju da odabere metodu na temelju karakteristika aktivnog portfelja rizika.

⁶⁹ Ž. Šain/J. Selimović/E. Taso, „Enterprise risk management in insurance companies using International financial reporting Standard 17-Insurance contracts“, *Quantitative models in economics, Ekonomski fakultet Beograd*, 2018, 280, fn 284

⁷⁰IFRS 17 and Solvency II Issues paper, EFRAG, 01/2020

- Prema odredbama Solvency II, dobit se priznaje na samom početku ugovora, dok MSFI 17 priznaje dobit tokom cijelog trajanja – izvršavanja pojedinačnog ugovora o osiguranju;
- MSFI 17 predviđa pojednostavljenije BBA modela za kratkoročne ugovore, poznate kao Premium Allocation Approach (PPA), dok Solvency II ne pravi razliku između dugoročnih i kratkoročnih ugovora, itd.⁷¹

Nema sumnje da će primjena MSFI 17 društvima za osiguranje predstavljati značajan teret i što se tiče kadra i novaca i rizika provedbe, međutim, za očekivati je da će benefiti nadmašiti negativne učinke a pogotovo opciju neodlučivanja za MSFI 17. Nema sumnje da će MSFI 17 postati svjetski standard i referentna tačka, pa bi neprijavlivanje u skladu s MSFI 17 investitori mogli smatrati značajnim nedostatkom, što bi moglo dovesti do smanjenja vrijednost društva.

Na prijedlog osiguravatelja i njihovih reprezentativnih udruženja rok za početak primjene ovog standarda odgođen je 01. 01. 2023. godine. Glavni razlog prijedloga za odgodu bio je taj što su osiguravajuća društva shvatila da se neće moći nositi sa zahtjevima u prvobitnom roku, uglavnom zbog složenosti, proširenosti posla koji treba obaviti i problema s resursima, i to u nekoliko područja: aktuarsko, informatičko upravljanje i upravljanje podacima, računovodstvo.⁷²

Procjene troškova usvajanja MSFI-ja 17 kreću se od jednog milijuna po pojedinačnom društvu do 50 milijuna za najveće grupe. Ovaj Standard mogao bi biti zahtjevniji i iziskivati veće napore i troškove čak i od Solvency II. Ključni izazov je da, pošto utiče i čvrsto povezuje različita polja, svako društvo će se morati prilagoditi metodama, procesima, sistemima. Standard MSFI 17 govori o glavnim mjerenjima finansijskih rezultata i položaja čiji su izvještaji od najvećeg interesa za dioničare. Solvency II se bavi adekvatnošću kapitala i povezanim rizicima te je pretežno gledana unaprijed iz određenog razdoblja. Više je orijentisana na modeliranje, pa je teret uglavnom usmjeren na aktuare i funkcije upravljanja rizikom. Položaj prema solventnosti od najvećeg je interesa za regulatorna tijela.⁷³

Savez računovođa, revizora i finansijskih radnika FBiH je 11. 05. 2022. godine objavio na svojoj web stranici novi standard, uz napomenu MSFI 17 se odnosi na godišnja obračunska razdoblja koja počinju 01. 01. 2023. godine ili kasnije, uz mogućnost ranije primjene u slučajevima kada se primjenjuje i MSFI 9.⁷⁴

⁷¹ Ž. Šain/J. Selimović/E. Taso, 280.

⁷² N. Gajski Kovačević, „Veliki prasak u finansijskom izvješćivanju“, *Svijet osiguranja*, 03/2019

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ <https://www.srr-fbih.org/sites/default/files/standards/2022-05/MSFI%2017.pdf>, (18.08.2022.)

5. Zaključak

Prvo zakonsko uređivanje računovodstva i finansijskog izvještavanja osiguravajućih društava počelo je još 1978. godine. U godinama koje su slijedile donesene su nove direktive, objavljujane su izmjene, s osnovnim ciljem uspostave jedinstvenog evropskog tržišta, transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja osiguravatelja.

Direktivom iz 2006. godine izmijenjene su: direktiva o godišnjim finansijskim izvještajima za određene vrste trgovačkih društava, direktiva o finansijskim izvještajima i konsolidiranim finansijskim izvještajima banaka i drugih finansijskih institucija i direktive o konsolidiranim finansijskim izvještajima osiguravajućih društava.

Direktiva Solvency II koja se primjenjuje na području EU od 2016. godine predstavlja najveći iskorak na osiguravajućem tržištu. Njena opća filozofija je promicanje ekonomske svijesti, te sveobuhvatan pristup nadzoru osiguranja zasnovan na riziku. Ovaj okvir treba poticati dobro upravljanje rizikom i kapitalom osiguravatelja, jer se dobrim internim upravljanjem ograničava rizik od nesolventnosti i potreba za nadzornim mjerama.

Kao i ostali pravni subjekti, osiguravatelji moraju primjenjivati međunarodne računovodstvene standarde. Uredbom iz 2002. godine o primjeni međunarodnih računovodstvenih standarda u zajednici trebali su biti zadovoljeni osnovni zahtjevi direktiva, podrazumijevajući strogu usklađenost sa svakom pojedinom odredbom tih direktiva, te u konačnici da se raspolože kvalitetnom informacijom koja je neophodna da bi finansijski izvještaji bili od koristi korisnicima.

Kao rezultat aktivnosti tokom godina u maju 2017. godine objavljena je zvanična verzija Standarda MSFI 17 – Ugovori o osiguranju. Datum stupanja na snagu trebao je biti 01. 01. 2021. godine. Izmjene i dopune standarda proizašle su iz povratnih informacija iz industrije osiguranja, pa je prvobitni prolongirani datum stupanja od jedne godine, do 2022. godine, nakon rasprave ipak odgođen do 2023. godine

U Bosni i Hercegovini nisu zvanično počele pripreme za Solvency II, već se poduzimaju određeni koraci na nivoima entiteskih agencija, početak primjene MSFI 17 će napraviti veliku pometnju na tržištu osiguranja. Kako između ovog standarda i Direktive Solvency II postoje razlike, ali i sličnosti, trebalo bi kod implementacije standarda iskoristiti sličnosti kao temelje za primjenu najvažnije direktive za osiguravatelje.

Neophodne su edukacije, ali i zvanične smjernice regulatora. Sa primjenom MSFI 17 će Evropska unija pokušati premostiti razlike između Solvency II i novog standarda, što Bosni i Hercegovini ide u prilog.

Iz iskustva evropskih osiguravatelja može se zaključiti da je Solvency II kroz ekonomske bilanse doprinijela boljem prepoznavanju i upravljanju rizicima na

strani aktive i pasive, većoj kvaliteti kapitala koji odražava stvarni profil rizičnosti društva, optimizaciji portfelja osiguranja, transparentnosti izvještavanja i time većoj komparabilnosti i konkurentno sti na evropskom tržištu osiguranja, ali i na tržištima ostalih finansijskih institucija. Nadolezeći standard finansijskog izvještavanja je vezan sa Solvency II, te će Bosna i Hercegovina morati u zajedno sa implementacijom MSFI 17 morati implementirati i određene odredbe ove direktive.

FINANCIAL REPORTING OF INSURANCE COMPANIES IN B&H ACCORDING TO EU DIRECTIVES AND INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS

Summary

The first legal regulation of the accounting of insurance companies began as early as 1978, the directives were changed due to alignment with the needs of presenting insurers' financial information.

The latest Solvency II directive represents the legislative framework for the overall operation of insurance companies and reinsurance companies in the European Union. It entered into force at the beginning of 2016. Although it is not exclusively an accounting directive, it introduced a market-consistent valuation of assets and liabilities through the balance sheet, with the aim of adequate capitalization taking into account all the risks taken, which would result in the desired profitability.

The first Regulation on the application of international accounting standards was adopted in 2002. Its goal was the adoption and use of international accounting standards in the community to harmonize financial data, and ensure a high level of transparency and comparability of financial statements, and thus the efficient functioning of the community's capital market and the internal market. International accounting standards were developed by the International Accounting Standards Committee, whose intention was to develop a single set of global accounting standards. As a member of the International Association of Accountants, Bosnia and Herzegovina is obliged to apply international accounting standards.

In the paper, we will discuss the emergence of regulations governing the accounting and financial reporting of insurance companies, the position of Bosnia and Herzegovina in international accounting organizations, and its readiness to apply all EU accounting regulations for insurance companies.

Key words: accounting, directives, regulations, Solvency II, balance sheets, standards